

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อศึกษาความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางน้ำจืดและบางโคลง ประเมินผลการดำเนินงานโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้และสร้างข้อเสนอแนะการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้บรรลุมาตรฐานในระยะต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรหลัก คือ เด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน 2 ศูนย์ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนบางโคลง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนบางน้ำจืด ต.บางโคลง อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ ในช่วงปีการศึกษา 2550

โดยจำนวนเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนบางโคลง มีดังนี้

ชั้นอนุบาล 1	78	คน
ชั้นอนุบาล 2	79	คน
ชั้นอนุบาล 3	75	คน
รวม	232	คน

โดยจำนวนเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนบางน้ำจืด มีดังนี้

ชั้นเตรียมอนุบาล	17	คน
ชั้นอนุบาล 1	60	คน
ชั้นอนุบาล 2	38	คน
ชั้นอนุบาล 3	21	คน
รวม	115	คน

ประชากรรอง คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนและ เจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชนบางโคลง

กลุ่มตัวอย่างหลักเป็นประชากรเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนบางโคลงทั้งหมด 232 คน และนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนบางน้ำจืดทั้งหมดจำนวน 115 คน

กลุ่มตัวอย่างรอง คือ ครูใหญ่จำนวน 2 คน ครูพี่เลี้ยงศูนย์ฯ ละ 3 คน รวม 6 คน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ผู้อำนวยการกองการศึกษา 1 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลบางโคลง จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีทั้งหมด 3 ส่วน มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกผลการประเมินภาวะสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน เป็นแบบบันทึกตาม ที่ใช้ในการประเมินภาวะสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน แบ่งเป็นแบบบันทึกย่อยจำนวน 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบประเมินการเจริญเติบโต และภาวะโภชนาการ ประกอบด้วยกราฟเปรียบเทียบน้ำหนักและส่วนสูงตามแต่ละช่วงวัยและจำแนกตามเพศ เพื่อแปลผลการเจริญเติบโต และแปลผลตามเกณฑ์การประเมินภาวะโภชนาการ คือ

แปลผลตามเกณฑ์การเจริญเติบโต

กราฟเปรียบเทียบน้ำหนักและส่วนสูงตามแต่ละช่วงวัยและจำแนกตามเพศ

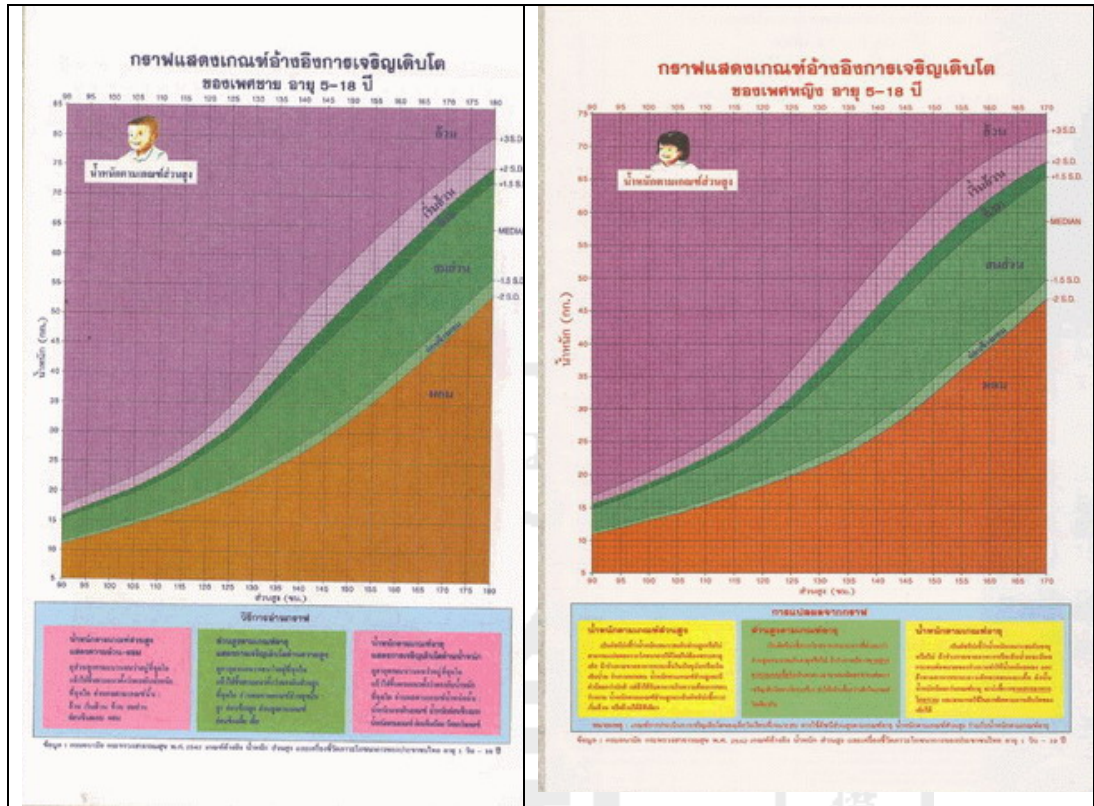
- อยู่ใต้เส้น + 2 S.D แสดงว่ามีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเด็กที่มีน้ำหนักและส่วนสูงเท่ากัน เป็นเด็กน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ (คือ เตี้ย หรือผอม)
- อยู่เหนือเส้น + 2 S.D หรือ + 3 S.D แสดงว่ามีน้ำหนักและส่วนสูงสมส่วนเท่ากับเด็กที่มีน้ำหนักส่วนสูงเท่ากัน เป็นเด็กปกติ
- อยู่เหนือเส้น + 3 S.D มีน้ำหนักและส่วนสูงสูงกว่าเด็กที่มีน้ำหนักและส่วนสูงเท่ากัน เป็นเด็กน้ำหนักและส่วนสูง ที่สูงกว่าเกณฑ์ (คือ สูง หรืออ้วน)

แปลผลตามเกณฑ์การประเมินภาวะโภชนาการ

- อยู่ใต้เส้น + 2 S.D แสดงว่ามีน้ำหนักน้อยกว่าเด็กที่มีส่วนสูงเท่ากัน เป็นเด็กผอม และมีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดสารอาหารในอนาคต
- อยู่ระหว่างเส้น + 2 S.D หรือ + 3 S.D แสดงว่ามีน้ำหนักและส่วนสูงสมส่วน เป็นเด็กมีภาวะโภชนาการเป็นไปตามวัย (ปกติ)
- อยู่เหนือเส้น + 3 S.D มีภาวะโภชนาการเกินมากเป็น โรคอ้วนระดับ 2 เด็กมีโอกาเสี่ยงต่อการเป็นผู้ใหญ่อ้วนมากยิ่งขึ้นในอนาคต

โดยมีรายละเอียดตามกราฟ ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบประเมินการเจริญเติบโต และภาวะโภชนาการ

แผนภาพที่ 2 แบบประเมินการเจริญเติบโต และภาวะโภชนาการ

ชุดที่ 2 แบบประเมินพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ประกอบด้วย การคำนวณพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุและจำแนกตามเพศ เกณฑ์การประเมิน 4 ด้านคือ ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านภาษา และการใช้ภาษา และด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง โดยเด็กก่อนวัยเรียนจะได้รับการประเมินความสามารถทุกด้าน โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

- เด็กก่อนวัยเรียนที่มีพัฒนาการปกติ หมายถึง ความสามารถของเด็กแต่ละช่วงวัยที่ปฏิบัติได้ตามพัฒนาทุกข้อ ในด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านภาษาและการใช้ภาษา และด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง
- เด็กก่อนวัยเรียนที่มีพัฒนาการช้ากว่าเกณฑ์ หมายถึง ความสามารถของเด็กแต่ละช่วงวัยที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ครบตามพัฒนาทุกข้อ หรือไม่สามารถประเมินพัฒนาได้ ในด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านภาษาและการใช้ภาษา และด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง

โดยรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 5 แบบประเมินพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

พัฒนาการ อายุ	กล้ามเนื้อใหญ่	กล้ามเนื้อเล็ก และปรับตัว	ภาษา และ การใช้ภาษา	สังคม และ การช่วยเหลือตนเอง
13 - 15 เดือน	- เดินได้เอง ( )		- พูดคำที่มีความหมายได้ 1 - 3 คำ ( ) - ทำตามคำบอกง่ายๆ ( )	
16 - 18 เดือน		- วางของซ้อนกัน 2 - 3 ชั้น ( )	- ทำตามคำสั่งง่ายๆ / การชี้ข้อวัยวะ 1 - 2 ส่วน ( ) - รู้จักปฏิเสธ ( )	
19 - 24 เดือน		- เปิดหนังสือได้ทีละหน้า ( )	- พูดคำ 2 คำต่อกัน อย่างมีความหมาย ( )	
25 - 30 เดือน		- ชีดเขียนเป็นส้นวน ( )	- พูดคุยโต้ตอบเป็นประโยคสั้น ๆ ( ) - ชีหรือทำตามคำบอก เช่น ชีข้อวัยวะ อย่างน้อย 6 ส่วน ( )	
31 - 36 เดือน			- บอกชื่อตนเองได้ ( ) - เข้าใจเพศ ชาย - หญิง ( )	- รู้จักรอคอย ( )
37 - 48 เดือน		- เขียนวงกลมตามแบบได้ ( )	- บอกได้อย่างน้อย 1 สี ( ) - พูดเล่าเรื่องให้คนอื่น เข้าใจเกือบทั้งหมด ( )	
49 - 60 เดือน		- วาดรูปคนอย่างง่ายๆ ( )	- เข้าใจและอธิบายเหตุผลง่ายๆ ( ) - นับและรู้จำนวน 1 - 5 ( ) - บอกสีได้ 4 สี ( )	
61 - 72 เดือน		- วาดรูปสามเหลี่ยม ( )	- รู้จักซ้าย ขวา ข้างบน ข้างใต้ ข้างหน้า ข้างหลัง ( ) - รู้จำนวน 1 - 10 ชั้น ( )	

หมายเหตุ : ใส่เครื่องหมาย ในช่อง ( ) เมื่อประเมินเด็ก ทำได้
 X ในช่อง ( ) เมื่อประเมินเด็ก ทำไม่ได้ และ ไม่สามารถประเมินได้

ส่วนที่ 2 แบบประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยดัดแปลงมาจากแบบประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2544)) มีด้วยกันทั้งหมด 7 ด้าน 35 ข้อคำถาม แบ่งผลการประเมินตามเกณฑ์ออกเป็นระดับ 3 ระดับ คือ ระดับดีมาก (เมื่อผ่าน 35 ข้อ) ระดับดี (เมื่อผ่าน 23 ข้อ) ระดับพื้นฐาน (เมื่อผ่าน 12 ข้อ)

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เจาะลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง กำหนดแนวคำถามจากบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละส่วน แบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เจาะลึกบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเด็นการสัมภาษณ์ประกอบด้วยบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เด็กก่อนวัยเรียนและผู้ปกครองของเด็กก่อนวัยเรียน

ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เจาะลึกเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชน ประเด็นการสัมภาษณ์ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชนต่อการพัฒนาสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน

ชุดที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อการสนทนากลุ่มบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประเด็นการสนทนากลุ่มประกอบด้วยบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

แบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ชุดตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลที่ชำนาญด้านการพยาบาลแม่และเด็ก 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ 1 ท่านและพยาบาลวิชาชีพประจำแผนกกุมารเวชกรรม 1 ท่านและปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเตรียมการ

1. ติดต่อประสานงานและขออนุญาตหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางโจลง ศูนย์สุขภาพชุมชนบางโจลง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางโจลงและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางน้ำจืดเพื่อเตรียมกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการศึกษา

2. ติดต่อประสานงานและชี้แจงการเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบางโจลง ศูนย์สุขภาพชุมชนบางโจลง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางโจลงและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางน้ำจืด

ระยะดำเนินการ แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การประเมินภาวะสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ผู้วิจัยประเมินภาวะสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนบางโจลงและบางน้ำจืดโดยใช้แบบบันทึกย่อยทั้ง 4 ชุด ดังนี้

1. ประเมินการเจริญเติบโตของเด็กก่อนวัยเรียนรายบุคคล บันทึกผลการประเมินในกราฟเปรียบเทียบกับน้ำหนักและส่วนสูง ภาวะโภชนาการ ตามวัยและเพศ แล้วแปลผลการประเมินว่า เด็กวัยก่อนเรียนมีการเจริญเติบโตปกติ มากกว่าเกณฑ์หรือน้อยกว่าเกณฑ์ หรือ ประเมินภาวะโภชนาการปกติ มากกว่าเกณฑ์ (อ้วน) หรือน้อยกว่าเกณฑ์ (ผอม)

2. ประเมินพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน โดยคำนวณพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนรายบุคคลตามอายุและเพศ แล้วแปลผลการประเมินว่า เด็กวัยก่อนเรียน มีพัฒนาการปกติหรือช้ากว่าเกณฑ์

3. ประเมินพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันของเด็กวัยก่อนเรียนโดยผู้วิจัยชี้แจงวิธีการตอบคำถามและสอบถามผู้ปกครอง/ผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนรายบุคคลด้วยตนเอง ในช่วงเวลาที่ผู้ปกครอง/ผู้ดูแลมารับเด็กก่อนวัยเรียนกลับบ้านในแต่ละวัน แล้วบันทึกคำตอบที่ได้ลงในแบบประเมิน ทั้ง 5 ข้อ

ระยะที่ 2 การประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ผู้วิจัยประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนบาง โฉลงและบางน้ำจืดตามแบบประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 ด้าน 35 ข้อคำถาม แล้วแปลผลการประเมินตามเกณฑ์ระดับ 3 ระดับ คือ ระดับดีมาก (เมื่อผ่าน 35 ข้อ) ระดับดี (เมื่อผ่าน 23 ข้อ) หรือระดับพื้นฐาน (เมื่อผ่าน 12 ข้อ)

ระยะที่ 3 การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสัมภาษณ์เจาะลึกบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชนตามประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า บันทึกผลการสัมภาษณ์และปฏิกริยาระหว่างการสัมภาษณ์โดยใช้ผู้ช่วยวิจัย 2 คน

ระยะที่ 4 สันทนากลุ่มบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนบางโฉลงและบางน้ำจืด แห่งละ 1 ครั้ง ตามประเด็นการสนทนากลุ่มที่กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการกลุ่ม ครูพี่เลี้ยงและครูใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม บันทึกผลการสนทนากลุ่มและปฏิกริยาระหว่างการสนทนากลุ่มโดยใช้ผู้ช่วยวิจัย 2 คน สำหรับการสนทนากลุ่มแต่ละครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกผลการประเมินภาวะสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน วิเคราะห์ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา